

Cuprins

Listă de abrevieri	5
Introducere	9

CAPITOLUL 1. SOLUȚIONAREA PAȘNICĂ A DIFERENDELOR – OBLIGAȚIE JURIDICĂ ȘI NECESITATE A PREVENIRII CONFLICTELOR

12

1.1. Reglementarea pașnică a diferendelor - principiu fundamental al dreptului internațional public	13
1.1.1. Apariția și evoluția conceptului de soluționare pașnică a diferendelor internaționale.....	13
1.1.2. De la concept la principiu fundamental de drept internațional.....	16
1.1.3. Soluționarea pașnică a diferendelor – obligație internațională cu valoare erga omnes?	21
1.1.4. Conținutul principiului soluționării pașnice a diferendelor internaționale	27
1.1.4.1. Obligațiile ce incumbă statelor în baza principiului soluționării pașnice a diferendelor internaționale	28
1.1.5. Părțile la diferend cărora li se aplică principiul soluționării pașnice.....	31
1.2. Cooperarea internațională în domeniul soluționării pașnice a diferendelor	32
1.2.1. Identificarea tehnicilor și cadrului cooperării.....	32
1.2.2. Conținutul principiului cooperării în domeniul soluționării pașnice a diferendelor internaționale	35
1.2.3. Raportul dintre obligația generală de a coopera și dreptul la libera alegere a mijloacelor de soluționare.....	37
1.2.4. Reflectarea intereselor părților la diferend în procesul cooperării.....	39
1.2.5. Obiectivele cooperării internaționale în domeniul soluționării pașnice.....	42
1.3. Precizări conceptuale și terminologice	43

1.3.1. Noțiuni generale	43
1.3.2. Termenii de diferend și situație în practica convențională și în jurisprudență.....	44
1.3.3. Noțiunea de diferend în practica convențională și jurisprudența internațională.....	46
1.3.3.1. Distincția diferende politice - diferende juridice	46
1.3.2.2. Distincția diferend internațional – diferend intern....	49
1.3.4. Alți termeni utilizați în teoria și practica internațională contemporană privind soluționarea pașnică	51
1.3.4.1. Noțiunea de conflict internațional - trecerea de la conflict internațional la criză internațională, alți termeni în literatura de specialitate în privința soluționării	52
1.3.4.2. Mijloace ale societății internaționale contemporane pentru prevenirea conflictelor și soluționarea diferendelor internaționale	55
1.3.4.2.1. Conceptul de prevenire structurală	56
1.3.4.2.2. Conceptul de alertă timpurie.....	56

CAPITOLUL 2. MODALITĂȚI DE SOLUȚIONARE

PAȘNICĂ A DIFERENDELOR	60
2.1. Mijloace politico-diplomatice	64
2.1.1. Mijloace diplomatice de tip alternativ pentru soluționarea diferendelor internaționale	66
2.1.2. Mijloace politico-diplomatice ce nu implică intervenția unui terț	69
2.1.2.1. Consultările.....	70
2.1.2.1.1. Noțiune și particularități	71
2.1.2.1.2. Reflectarea consultărilor în practica convențională.....	77
2.1.2.2. Negocierea	81
2.1.2.2.1. Noțiunea și particularitățile procesului de negociere.....	82
2.1.2.2.2. Etapele negocierii	87
2.1.2.2.3. Principiul anteriorității negocierilor.....	88
2.1.2.2.4. Limitele negocierii.....	94

2.1.2.2.5. Organizațiile internaționale – cadru instituțional al negocierilor bi/multilaterale.....	96
2.1.3. Mijloacele politico-diplomatice care implică intervenția unui terț.....	100
2.1.3.1. Bunele oficii și medierea (noțiuni, caracteristici și delimitări).....	101
2.1.3.2. Rolul bunelor oficii și medierii în practica statelor	107
2.1.3.2. Concilierea. Noțiune și particularități	112
2.1.3.2.1. Compunerea și funcționarea comisiei de conciliere	119
2.1.3.2.2. Reflectarea concilierii în practica convențională.....	122
2.1.4. Ancheta – instrument complementar în procesul de soluționare pașnică a diferendelor.....	126
2.1.4.1. Noțiune și caracteristici	126
2.1.4.2. Comisia de anchetă și obiectivele acesteia	130
2.2. Mijloace juridictionale de soluționare a diferendelor dintre state.....	134
2.2.1. Specificitatea mijloacelor juridictionale în raport cu cele politico-diplomatice	135
2.2.2. Arbitrajul internațional – sistem flexibil de soluționare a diferendelor internaționale.....	137
2.2.2.1. Temeiul juridic al existenței și funcționării tribunalului arbitral	144
2.2.2.2. Tribunalul arbitral – compunere și constituire.....	149
2.2.2.3. Regulile de procedură în arbitrajul internațional	155
2.2.2.4. Sentința arbitrală.....	156
2.2.3. Instanțele judiciare internaționale – mijloc de soluționare cu caracter coercitiv.....	159
2.2.3.1. Alcătuirea instanțelor judiciare internaționale	162
2.2.3.2. Aspecte generale privind angajamentul juridictional și procedura	163
2.2.3.3. Sentința – valoare juridică particulară în sistemul judiciar general	165

2.2.3.4. Aplicarea principiului cooperării în practica judiciară internațională	166
2.2.4. Raportul dintre arbitrajul internațional și jurisdicția internațională	171
2.3. Rezolvarea pașnică a diferendelor în cadrul instituțional oferit de organizațiile internaționale	173
2.3.1. Organizațiile internaționale – factori activi ai cooperării internaționale	174
2.3.2. Organizațiile internaționale – cadru general al soluționării diferendelor interstatale	177

CAPITOLUL 3. O.N.U. – ORGANIZAȚIE INTERNAȚIONALĂ CU ROL PRINCIPAL ÎN ASIGURAREA PĂCII ȘI SECURITĂȚII

INTERNAȚIONALE	185
3.1. Societatea Națiunilor – precursor al Organizației Națiunilor Unite	185
3.1.1. Rolul Societății Națiunilor în organizarea păcii după prima conflagrație mondială	186
3.1.2. Sistemul colectiv de securitate creat de Societatea Națiunilor - aspecte pozitive și negative	188
3.1.3. Organizația Națiunilor Unite – expresia idealului umanității de creare a unei organizații mondiale în scopul menținerii păcii	191
3.2. Organizația Națiunilor Unite și soluționarea pașnică a diferendelor internaționale	193
3.2.1. Scurt istoric al Națiunilor Unite	194
3.2.2. ONU – cadru instituțional de concretizare a exigențelor principiului soluționării pașnice a diferendelor internaționale	197
3.2.3. Caracterul complementar al modalităților ONU de rezolvare pașnică	200
3.2.4. Tipuri de diferende ce pot fi soluționate în cadrul ONU	201
3.3. Rolul activ al Consiliului de securitate în domeniul soluționării pașnice a diferendelor internaționale	203

3.3.1. Componenta organului decizional al ONU	205
3.3.2. Modalități de sesizare a Consiliului de securitate	207
3.3.3. Puterile Consiliului în soluționarea pașnică a diferendelor internaționale conform prevederilor Capitolelor VI, VII și VIII din Carta ONU	208
3.3.3.1. Funcțiile Consiliului de securitate	209
3.3.3.2. Modalitățile de acțiune ale organului decizional al ONU	215
3.3.3.3. Competențele Consiliului. Limite ale competențelor organului decizional în baza capitolului VI din Carta ONU	220
3.3.3.4. Procedura votului în Consiliul de securitate - dreptul de veto expresie a inegalității constitutive a statelor	232
3.3.3.5. Contribuții românești în calitate de membru nepermanent al Consiliului de securitate la dezvoltarea cooperării internaționale	238
3.3.4. Inițiative în domeniul reformării structurii și funcționării Consiliului de securitate al ONU	239
3.3.4.1. Propuneri avansate în cadrul ONU privind reformarea structurii și metodelor de lucru ale Consiliului de securitate	241
3.3.4.2. Poziția României privind reforma Consiliului de Securitate	248
3.4. Competențele constituționale și practica Adunării generale a ONU în soluționarea pașnică a diferendelor	249
3.4.1. Compunerea și atribuțiile Adunării generale – organ plener cu atribuții în domeniul păcii și securității internaționale	249
3.4.1.1. Competențele organului plener în domeniul soluționării pașnice a diferendelor internaționale și limitele acestor competențe	254
3.4.2. Raportul dintre Adunarea generală și Consiliul de securitate în domeniul soluționării pașnice a diferendelor internaționale; practica în domeniu	261
3.4.3. Revitalizarea Adunării generale	265

3.5. Rolul activ al Secretarului general al O.N.U. în domeniul soluționării pașnice a diferendelor internaționale	268
3.5.1. Competențele Secretarului general în domeniul reglementării pe cale pașnică a diferendelor internaționale în lumina prevederilor Cartei ONU și a rezoluțiilor în domeniu	269
3.5.1.1. Rolul Departamentului pentru Afaceri Politice din cadrul Secretariatului în perfecționarea serviciilor de mediere și bune oficii oferite de Secretarul general	283
3.5.2. Raportul dintre Secretarul general al organizației și celelalte două organe principale cu atribuții în domeniul soluționării pașnice	285
3.5.3. Aspecte privind îmbunătățirea performanțelor Secretariatului ONU pentru a corespunde noilor provocări din mediul internațional	291
3.6. Competența jurisdicțională a Curții Internaționale de Justiție	292
3.6.1. Crearea Curții Internaționale de Justiție (CIJ). Raportul dintre Curtea Internațională de Justiție a Națiunilor Unite și Curtea Permanentă de Justiție Internațională a Societății Națiunilor	293
3.6.2. CIJ – componentă structurală a Națiunilor Unite	295
3.6.2.1. Natura raporturilor dintre organul decizional și cel judiciar al Națiunilor Unite	303
3.6.3. Limite ale capacității de acțiune a CIJ în procesul de soluționare a diferendelor internaționale	312
3.6.4. Competența CIJ în soluționarea diferendelor internaționale	313
3.6.5. Organizarea CIJ și cadrul procedural stabilit pentru dezbateră și soluționarea cazurilor aduse în fața instanței	314
3.6.5.1. Structura instanței universale	314
3.6.5.2. Procedura de urmat în fața instanței	316
3.6.5.3. Valoarea juridică a enunțului jurisdicțional al CIJ	321
3.6.6. Contribuția instanței universale la întărirea dreptului internațional	323

3.6.6.1. Rolul CIJ în evitarea pericolului de fragmentare a dreptului internațional în condițiile „proliferării” instanțelor internaționale	325
3.6.7. Diferendul româno-ucrainean privind delimitarea spațiului maritim al Mării Negre în zona Insulei Șerpilor.....	332
3.6.7.1. Evoluția istorică a statutului juridic al Insulei Șerpilor	334
3.6.7.2. Demersurile diplomației române privind finalizarea procesului de delimitare a platoului continental și a zonelor economice exclusive ale României și Ucrainei în Marea Neagră	336
3.6.7.3. Recurgerea la soluționarea judiciară în diferendul româno-ucrainean; decizia CIJ în speța Delimitarea spațiilor maritime în Marea Neagră (România v. Ucraina)	340
3.6.7.3.1. Relevanța argumentelor prezentate de România în fața Curții în susținerea poziției sale în diferendul cu Ucraina	343
3.7. Succintă evaluare a activității ONU în domeniul păcii și securității internaționale. Direcții generale de acțiune în vederea reformării activității organizației	349

CAPITOLUL 4. CADRUL REGIONAL – COMPONENTĂ ESENȚIALĂ A SISTEMULUI MECANISMELOR DE SOLUȚIONARE PAȘNICĂ A DIFERENDELOR

INTERNAȚIONALE	356
4.1. Consacrarea în Carta ONU a rolului cadrului regional în soluționarea pașnică a diferendelor.....	356
4.1.1. Ambiguitatea conceptului de regionalism.....	359
4.1.2. Limitele acțiunii organizațiilor regionale	362
4.2. Sisteme regionale europene/paneuropene cu rol în reglementarea pașnică a diferendelor dintre state	366
4.2.1. Reglementarea pașnică a diferendelor în sistemul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).....	367

4.2.1.1. Analiza comparativă a dispozițiilor Actului final de la Helsinki (1975) și a Cartei de la Paris pentru o nouă Europă (1990)	368
4.2.1.2. Procedura de la La Valetta (1991) – mecanism paneuropean de soluționare a diferendelor bazat pe intervenția terților	371
4.2.1.3. Particularitățile Convenției pentru conciliere și arbitraj în cadrul C.S.C.E. (Stockholm, 1992).....	373
4.2.1.4. Trecerea de la o comisie de conciliere C.S.C.E., la instituirea concilierii dirijate	376
4.2.1.5. Implicarea sistemului O.S.C.E. în domeniul soluționării pașnice a diferendelor – evaluări și perspective	376
4.2.2. Uniunea Europeană și soluționarea pașnică a diferendelor regionale	378
4.2.2.1. UE - actor activ al relațiilor internaționale	378
4.2.2.2. Politica UE de prevenire a conflictelor internaționale	385
4.2.2.3. UE și procesul de soluționare pașnică a diferendelor interstatale (interese și obiective).....	388
4.2.2.4. Implicarea UE în soluționarea conflictelor regionale	392
4.2.3. Organizația Atlanticului de Nord (NATO).....	395
4.2.3.1. Dispozițiile Tratatului Atlanticului de Nord privind rezolvarea pașnică a diferendelor internaționale	397
4.2.3.2. Scopul principal al N.A.T.O. - evoluții și tendințe	400
4.2.3.2.1. Aprecieri și coordonate privind evoluția viitoare a NATO din perspectiva contribuției la securitatea internațională (Summitul NATO, București, 2-4 aprilie 2008)	402
4.2.3.3. Raporturile dintre NATO și alte organizații regionale cu competențe în gestionarea crizelor.....	405
4.3. Organizația Statelor Americane (OSA) și rolul său în soluționarea pașnică a diferendelor.....	408

4.3.1. Componenta structurală a organizației cu relevanță pentru procesul de soluționare pașnică a diferendelor internaționale	409
4.3.2. Mecanismele de prevenire a conflictelor în cadrul OSA	412
4.4. Organizația Unității Africane/Uniunea Africană (OUA/UA) - condiții și măsuri pentru o pace durabilă în Africa	418
4.4.1. Prevenirea conflictelor în Africa – o provocare la nivel regional și internațional	419
4.4.2. Capacitatea structurală și politicile UA/OUA de aplicare a principiului soluționării pașnice a diferendelor	421
4.4.3. Mecanismele UA/OUA pentru prevenirea, managementul și rezolvarea conflictelor	424
4.5. Liga Arabă (LA) și soluționarea pașnică a diferendelor internaționale	428
4.5.1. Structura Ligii Arabe și funcționarea sa în domeniul soluționării diferendelor internaționale	429
4.6. Mecanismele Comunității Statelor din Asia de Sud-Est (ASEAN) pentru soluționarea pașnică a diferendelor și provocările regionale	433
4.6.1. Nucleul convențional și structural al existenței și funcționării ASEAN	434
4.6.2. Carta ASEAN – element central al procesului de integrare economică regională asiatică	436
4.6.2.1. Mecanisme ASEAN de soluționare pașnică a diferendelor	438
4.6.3. Implicarea ASEAN în soluționarea unor probleme regionale interstatale	441
4.6.3.1. Modelul ASEAN – mecanismul menținerii stabilității în regiunea Mării Chinei de Sud	444
4.7. Raportul organizației regionale – Națiunile Unite; probleme de coordonare între organizațiile regionale și Națiunile Unite	446

CAPITOLUL 5. SISTEME JURISDICTIONALE CU COMPETENȚĂ SPECIALĂ	451
5.1. Tipuri particulare de arbitraj proprii relațiilor comerciale internaționale	451
5.1.1. Arbitrajul internațional comercial - mecanism de soluționare a diferendelor dintre participanții la comerțul internațional.....	454
5.1.1.1. Sistemul de reguli ale Camerei Internaționale de Comerț (CIC).....	454
5.1.1.2. Arbitrajul comercial în cadrul Comisiei Națiunilor Unite pentru Drept Comercial Internațional (UNCITRAL); asemănări și deosebiri față de procedura arbitrală din cadrul CIC	459
5.1.2. Tribunalele arbitrale mixte	461
5.1.2.1. Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor privind Investițiile (CIRDI)	462
5.1.2.1.1. Componenta structurală a mecanismului de soluționare a diferendelor privind investițiile.....	465
5.1.2.1.2. Procedura concilierii în cadrul CIRDI conform prevederilor Convenției asupra soluționării diferendelor privind investițiile.....	465
5.1.2.1.3. Procedura arbitrajului comercial internațional din cadrul CIRDI	466
5.1.2.2. Tribunalul pentru reclamații Iran-SUA	471
5.1.2.3. Comisia pentru reclamații Eritrea – Etiopia	474
5.2. Organizația Mondială a Comerțului (OMC); specificitatea soluționării pașnice a diferendelor de natură comercială.....	475
5.2.1. GATT – precursor al OMC.....	476
5.2.1.1. Procedura de rezolvare a diferendelor în cadrul GATT	477
5.2.2. Soluționarea pașnică a diferendelor în cadrul OMC – coloana vertebrală a sistemului de comerț multilateral	479
5.2.2.1. Organizarea și funcționarea OMC	480
5.2.2.2. Sistemul de rezolvare a diferendelor în cadrul OMC	481

5.2.2.3. Ineditul îmbunătățirilor aduse procedurii de soluționare a diferendelor în cadrul OMC în raport cu GATT	486
Concluzii	489
Bibliografie.....	495
Anexe	529